

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 59 0 Пс 032398 22 Рев 2
Бања Лука, 06.10.2022. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Сенада Тице, као предсједника вијећа, Тађе Бундало и Горјане Попадић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља Б.б. а.д. Б. у стечају, кога заступа пуномоћник В.М., адвокат из З., против туженог М.П. из С.Ч., кога заступа пуномоћник Д.Н., адвокат из Б., ради исплате, вриједност спора 3.631.744,63 КМ, одлучујући о ревизији туженог против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 59 0 Пс 032398 21 Пж 3 од 15.02.2022. године, на сједници вијећа одржаној дана 06.10.2022. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се дјелимично усваја, обје нижестепене пресуде се преиначавају тако што се тужени обавезује да тужитељу, по основу мјеничног дуга, исплати износ од 1.181.623,20 КМ, са законском затезном каматом рачунајући од 02.06.2015. године па до исплате, умјесто ранијег износа од 3.630.700,57 КМ, као и да му надокнади трошкове парничног поступка у износу од 16.005,00 КМ, умјесто раније досуђеног износа од 50.015,57 КМ.

У осталом дијелу ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Бијелини број 59 0 Пс 032398 20 Пс 2 од 28.10.2021. године тужени је обавезан да тужитељу, по основу мјеница серијског броја РС ..., РС ..., РС ..., ... и РС ... издатих у Б. дана 01.06.2015. године, плати дуг у укупном износу од 3.630.700,57 КМ, са законском затезном каматом почев од 02.06.2015. године па до исплате, као и да му надокнади трошкове парничног поступка у износу од 50.015,57 КМ. Захтјев тужитеља за накнаду трошкова поступка преко досуђеног износа је одбијен као неоснован.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 59 0 Пс 032398 21 Пж 3 од 15.02.2022. године, жалба туженог је одбијена и првостепена пресуда потврђена. Одбијени су захтјеви странака за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду побија тужени, због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, са приједлогом да се побијана пресуда преиначи или да се иста укине и предмет врати на поновно суђење.

У одговору на ревизију тужитељ предлаже да се изјављена ревизија одбије као неоснована.

Ревизија је дјелимично основана.

Предмет спора у овој парници је захтјев тужитеља да се тужени обавезе да му по основу мјеничног дуга исплати износ од 3.630.700,57 КМ, са законском затезном каматом рачунајући од 02.06.2015. године па до исплате.

Одлучујући о захтјеву тужитеља, по проведеном доказном поступку, првостепени суд је утврдио: да је између тужитеља и MD P.C. д.о.о. из Б. закључен Уговор о оквирном кредиту дана 06.06.2012. године број ...; Уговор о кредиту од 10.10.2012. године број ...; Уговор о кредиту број ... од 28.06.2012. године; да је између тужитеља и P.g. д.о.о. Б. закључен Уговор о кредиту број ... од 09.06.2014. године и Уговор о кредиту број ... од 01.02.2012. године; да је између тужитеља и туженог, као јемца, за сваки овај уговор закључен уговор о јемству; да је своје обавезе преузете уговором о јемству тужени обезбједио бјанко мјеницама, тако што је потписао укупно 5 мјеница за наведених 5 уговора, те је уз сваку мјеницу дао мјеничну изјаву; да је тужитељ покренуо поступак и против БН Т. д.о.о. Б. (ранији назив MD-P.C. д.о.о. Б.) ради поврата кредита по Уговору број ... од 06.06.2012. године у укупном износу од 545.948,04 КМ, који поступак је правоснажно окончан; да је код Округног привредног суда у Бијељини тужитељ поднио тужбу против туженог P.g. д.о.о. Б., ради поврата износа по Уговорима о кредиту број ... од 09.06.2014. године и број ... од 01.02.2012. године, те по Уговору број ... од 28.09.2012. године у укупном износу од 3.582.700,44 КМ, који поступак је такође правоснажно окончан; да из налаза вјештака економске струке произлази да на дан попуњавања мјеница (01.06.2015. године) укупан дуг по предметним уговорима о кредиту износи 3.630.700,57 КМ.

На темељу тих чињеница, те утврђујући да се у овој парници ради о мјеничном спору који је проистекао из извршног поступка и да из захтјева тужитеља јасно произилази да се тражи плаћање износа садржаних у предметним мјеницама, првостепени суд утврђује да је материјални пропис који треба примијенити у разрјешењу овог спора Закон о мјеници („Службени гласник РС“ број 32/11, даље: ЗМ). У погледу садржаја мјеница, примјеном одредбе чл. 18. став 2. ЗМ првостепени суд утврђује да се ради о бјанко мјеницама, да мјенице садрже све битне састојке, да је тужени исте потписао као трасант и трасат, те је исте акцептирао, па да одговара као главни мјенични дужник у застарном року од 3 године. Налазећи, даље, да је тужитељ наведене мјенице попунио у складу са датим мјеничним овлашћењима и као датум доспијећа означио 01.06.2015. године, док су као датуми издавања означени датуми закључења уговора, да су исте благовремено протестиране, да у смислу одредбе члана 80. став 1. ЗМ није основан истакнути приговор застаре потраживања јер је поступак у овој парници покренут дана 21.09.2015. године, као и да није основан истакнути приговор литиспенденције, те како тужени није доказао да је макар дјелимично исплатио утужену мјеничну своту, првостепени суд је захтјев тужитеља усвојио и туженог обавезао на исплату укупног износа из предметних мјеница, са законском затезном каматом од 02.06.2015. године (први наредни дан од доспјелости мјеничних износа) па до исплате.

Одлучујући о жалби туженог, другостепени суд је прихватио чињенична утврђења првостепеног суда, као и закључак да је тужени у обавези да тужитељу исплати укупан износ мјеничног дуга. У односу на друге парнице за наплату дуга, на које се

тужени позвао и у жалби, код тога да су ти поступци правоснажно окончани, другостепени суд образлаже да нема пресуђене ствари, јер се ради о поступцима између других странака и поводом другог предмета спора, да повјерилац има право наплате потраживања како од главног дужника тако и од јемца, с тим што је законом прописан редослијед принудне наплате истог потраживања, па да овај жалбени навод није основан. Другостепени суд је нашао да се жалбеним наводима неосновано приговара и стварној надлежности привредног суда, па је сагласно наведеном жалбу туженог одбио и првостепену пресуду у цјелости потврдио.

Нижестепене пресуде нису у свему правилне и законите.

Према чињеничном утврђењу нижестепених судова, у сврху обезбјеђења кредита које је тужитељ (као давалац кредита) дао предузећима MD-P.C. д.о.о. из Б. и P.g. д.о.о. Б. (укупно пет кредита), тужени је издао пет бјанко мјеница серијског броја РС ..., РС ..., РС ..., РС ... и РС ..., на темељу којих тужитељ у овој парници потражује утужени износ, као мјенични дуг у укупном износу од 3.630.700,57 KM.

ЗМ не прописује изричите одредбе о бјанко мјеници, па се посредно на њу односи одредба члана 18. став 2. наведеног закона, која предвиђа могућност издавања мјенице која у вријеме издавања није била потпуна. За бјанко мјеницу је битно да ју је потписао трасант, односно издавалац мјенице. Бјанко мјеница није мјеница, јер не садржи битне састојке, тако да бјанко мјеница постаје мјеницом тек кад овлаштено лице испуни мјенични садржај. То значи, да код издавања бјанко мјенице, издавалац, односно трасант мора овластити имаоца бјанко мјенице, да испуни потребан садржај мјенице и тако бјанко мјеницу мијења у мјеницу као папир од вриједности. Ималац бјанко мјенице на основу овлаштења којег је добио од трасанта, односно издаваоца мјенице, испуњава мјеницу у складу са договором о издавању мјенице, у оним дијеловима који нису испуњени.

Овлаштење имаоца бјанко мјенице, да њен ималац испуни потребан садржај мјенице може бити дато у мјеничној изјави или у споразуму о попуњавању бјанко мјенице. Основно је правило да се мјенично овлаштење даје писмено, али оно може бити дато и прећутно (само предавање мјенице повјериоцу када је она уговорена као средство обезбјеђења плаћања), односно усмено. Ако нема посебног споразума о попуњавању бјанко мјенице, постигнутог између издаваоца мјенице и имаоца мјенице, ималац мјенице је дужан мјеницу попунити у складу са условима и роковима из основног посла.

У пракси (с обзиром да нема бланкета званичног издања за властиту мјеницу, као што постоје бланкети трасиране мјенице), бланкети који важе за трасиране мјенице се употребљавају и за мјенице са учинком властите мјенице, тако што је издавалац вукао (трасирао) мјеницу на себе (тзв. конфузија трасанта и трасата). У том ће случају трасант и трасат бити исто лице, али трасант треба такву мјеницу још и акцептирати потписивањем на лијевом крају бланкета, поред знаке „прихваћамо“. Тек таквим потписивањем мјенице трасант је стварно постао главни мјенични дужник и његов статус је једнак статусу издаваоца властите мјенице.

У конкретном случају, ради се о мјеницама са учинком властите мјенице (одредба члана 111. ЗМ), јер је исте тужени потписао као трасант, исти је означен као трасат, те је мјенице тужени истовремено и акцептирао, а у истима су у вријеме издавања недостајали мјенични елементи – датум доспијећа и износ мјеничног дуга, што значи да се радило о

бјанко мјеницама. Према одредби члана 113. ЗМ на властиту мјеницу се примјењују одредбе о трасираној мјеници, ако нису у супротности са природом мјенице, а према члану 114. став 1. истог закона, издавалац властите мјенице одговара онако како одговара акцептант трасиране мјенице.

Након издавања мјенице полази се од саме мјеничне исправе, па уколико је мјеница формално исправна, ваљане су и све обавезе које из ње произлазе, без обзира на њихов правни основ. У мјеничном праву, по начелу апстрактности, у случају мјеничног спора не испитује се правни основ или разлог обавезивања мјеничног дужника. Мјеничноправни однос је независан од основног посла ради којег је мјеница и издата и којем служи.

Међутим, апстрактност мјеничне обавезе није апсолутна. Стога ће мјенични дужник имати право истицати приговоре из основног посла (нпр. да је дио дуга измирио) само ако се према њему као мјенични повјерилац јавља непосредни учесник у мјеничном ланцу (уколико се не ради о бјанко мјеници). Међутим, уколико је у питању бјанко мјеница, мјенични дужник може ставити приговор да је мјеница попуњена противно споразуму, уколико је бјанко мјеницу попунио ремитент као први ималац (као у конкретном случају).

У конкретном случају, тужени је приликом издавања предметних мјеница потписао и мјенична овлаштења идентичног садржаја, а којима је овластио тужитеља да по доспијећу обавеза из уговора попуни мјенице до износа који дугује на дан попуње мјенице, са уговореном каматом и другим трошковима, да као датум издавања мјенице упише датум закључења уговора, а као датум доспијећа да упише дан попуњавања мјенице, што значи да је тужитеља овластио да у случају активирања мјенично правних механизма за наплату дуга по предметним кредитима може попунити мјеничне елементе који су недостајали у моменту издавања мјеница – износ мјеничног дуга, датум издавања мјенице и доспијеће мјенице, а што је у складу са датим овлаштењем тужитељ и учинио.

Ревизионим наводима се приговара да је тужени предметне мјенице попунио супротно датим мјеничним овлаштењима, односно да у мјеницама као датум издавања није означен датум закључења уговора о кредитима.

Према садржају мјеница серијски број РС ... и РС ..., тужитељ је у истима као датум издавања означио датуме закључења анекса уговора о кредиту, а не датуме закључења основних уговора о кредиту. Наведено, по становишту овога суда, није супротно датим мјеничним овлаштењима, код тога да су анекси саставни дијелови уговора и да су истима мијењани елементи уговора о кредиту, односно одређивани другачији елементи уговора о кредиту. Према томе наведене мјенице су попуњене правилно у складу са датим мјеничним овлаштењима.

Нису основани ни приговори туженог начину на који је попуњена мјеница серијског број РС ..., којима се истиче да недостају подаци о адреси трасанта и акцептанта. Према пословној пракси, због потребе за јединственом идентификацијом и сигурнијом provedбом мјеничних радњи, наметнута је нужност да мјеница има 4 елемента која се вежу за име трасанта (као и за издаваоца властите мјенице) и то: запис о имену и презимену физичког лица исписан читљивим рукописом или машински; адресу, односно пребивалиште; ЈМБГ и власторучни потпис. Међутим, одредбама ЗМ

ознака адресе није прописана као законска обавеза, што значи да је пожељно да мјеница садржи наведено. Како се, дакле, не ради о законској обавези не може се узети да наведена мјеница није правилно попуњена, при чему у конкретном случају није ни била спорна идентификација, односно тужени није спорио да је он потписао наведену мјеницу.

Насупрот томе, ревизионим наводима основано се приговара да мјенице серијског броја РС ... и РС ... нису правилно попуњене, јер је на мјесту трасанта и акцептанта стављен само параф. Битан елемент трасиране мјенице је потпис трасанта (члан 3. ЗМ), а за правоваљаност потписа не вриједи парафирање, тј. давање обичног писменог знака који нема значај потписа. Према томе, трасант мора ставити власторучни потпис на издату мјеницу (што се односи и на издаваоца властите мјенице). Пожељно је да наведени потпис буде читљив, а уколико је исти нечитак било би корисно да се име и презиме додатно испише читљивим записом.

Произлази да су мјенице серијског броја РС ..., РС ... и РС ... формално исправне и попуњене у складу са датим мјеничним овлашћењима, те сходно одредби члана 48. став 1. ЗМ на туженом је обавеза измирења мјеничног дуга по овим мјеницама, док мјенице РС ... и РС ..., које гласе на износ од 284.175,96 КМ и 2.164.901,43 КМ, нису попуњене у складу са законом, нису формално исправне и на темељу истих није могуће туженом наметнути обавезу плаћања.

Нису основани ревизиони наводи да је првостепени суд неправилно допустио преиначење у погледу правног основа, јер је у овом предмету захтјев тужитеља од самог почетка утемељен на мјеницама, а поред тога преиначење правног основа нема карактер преиначења тужбеног захтјева.

Тужени неосновано приговара и стварној надлежности привредног суда. Наиме, према стању списка предмета, предметни поступак је покренуо тужитељ у ликвидацији, што значи да је поступак у вези са ликвидационим поступком над тужитељем и да је према одредби члана 33. став 1. тачка е) Закона о судовима Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 37/12, 44/15 и 100/17) надлежан привредни суд. Уосталом у овом предмету, рјешењем Вишег привредног суда у Бањој Луци број 59 0 Пс 032398 20 Пж 2 од 27.11.2020. године је одбијена жалба туженог и потврђено рјешење првостепеног суда којим је одбијен приговор стварне надлежности, што значи да је о надлежности суда правоснажно одлучено. Одлуке овога ревизионог суда којима је одлучивано о сукобу надлежности, а које је тужени приложио уз ревизију, нису примјениве у конкретном случају.

Сагласно изложеном, ревизију туженог је ваљало дјелимично усвојити и нижестепене пресуде у дијелу одлуке о главној ствари преиначити и досуђени износ дуга од 3.630.700,57 КМ (укупан износ из мјеница је 3.631.744,30 КМ) умањити за износе од 284.175,96 КМ и 2.164.901,43 КМ, јер мјенице које гласе на ове износе нису правно ваљане, тако да је тужени у коначном обавезан на плаћање износа од 1.181.623,20 КМ, са припадајућом законском затезном каматом, примјеном одредбе члана 250. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 - даље: ЗПП).

У складу са одредбом члана 397. став 2. и 386. став 1. ЗПП, имајући у виду коначан исход ове парнице према којем је тужитељ у овој парници успио у проценту од 32 %,

преиначена је и одлука о трошковима поступка и тужени је обавезан да тужитељу, сразмјерно његовом успјеху у овој парници, надокнади трошкове поступка у износу од 16.005, 00 КМ, умјесто раније досуђеног износа од 50.015,57 КМ, при чему је овај суд имао у виду да се у ревизији не приговара висини раније досуђених трошкова. Тужитељу није признат трошак састава одговора на ревизију у износу од 5.923,12 КМ, јер се не ради о нужном трошку, у смислу одредбе члана 387. став 1. ЗПП.

Предсједник вијећа
Сенад Тица

За тачност отправака овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић